
Frankapanske medalje

Doimo Frangipane Joannis (Udine) Italija
Ivan Mirnik

Arheološki muzej Zagreb

Izvorni znanstveni rad – UDK 737.2

5. 12. 2000.

Autori priloga najprije govore o povijesti triju istoimenih velikaških obitelji, od kojih su dvije postojale u Italiji, a jedna u Hrvatskoj. Furlanska obitelj je još živuća. Riječ je i o njihovim međusobnim svezama tijekom stoljeća, o njihovim grbovima, a na kraju i o medaljama. Daje se opis triju medalja pojedinih zastupnika talijanskih obitelji Frangipane. Jedna, od lijevane bronce, nosi lik tarantinskog nadbiskupa imenom Ottavio Mirto Frangipane (†1612), od rimskih Frankapana, a druge dvije se odnose na članove furlanske obitelji. Tako postoji vrlo kvalitetna, lijevana i cizelirana brončana portretna medalja Klaudija Kornelija (Claudio Cornelio) Frangipane (*1533 †1643), a jedan od dva poznata primjerka čuva se u numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu. Druga, danas izgubljena, spominje se u literaturi kao medalja Fra. Parakleta (Frederico Paracletto) Frangipane (*oko 1530 †1599).

Tri istoimene obitelji

Frankapani su se dijelili u tri obitelji. Jedna od njih razvijala se u Rimu, Laciju i Napuljskom kraljevstvu, druga u Hrvatskoj, a treća u Furlaniji. Usprkos tome ne bismo mogli o njima raspravljati nego kao o cjelini, budući da su tijekom stoljeća njihovi međusobni odnosi bili uvijek bliski. Sami su se smatrali rodacima, zahvaljujući to zajedničkim korijenima u koje se kroz nekoliko stoljeća, sve skoro do naših dana, uopće nije sumnjalo.

»Frangipani – ein sehr altes geschlecht in Rom, welches sonst Pierleon geheissen, durch Jordan Pieleon

aber, der in dem 7 seculo gelebet, den namen Frangipani bekommen. Denn als der Tyber zur selbigen zeit durch stetigen regen sehr angelauffen, daß die einwohner selbiger gegend in die gröste noth geraten, hat er viel brod unter dieselben ausgetheilet, daher er von den leuten den namen Frangipane, als der das brod den hungrigen gebrochen, bekommen«. Toliko legenda.¹

¹ Buddai, *Allgemeines historisches Lexikon*, II. Leipzig, 1722, p. 297.

Prvi spomen u nekoj ispravi datira iz 1014. god., gdje je riječ o izvjesnome »*Leo qui vocatur Fragapane*«, kao svjedoku, u listini sačuvanoj u arhivima opatije Farfa. Što znači da je ta obitelj već postojala u prethodnom stoljeću. Više kronista, historiografa i učenjaka pokušavalo je dokazati da je spomenuta obitelj potekla od »*Gens Anicia*«. U istom smislu je u 16. st. Onofrio Panvinio (*1529-†1568) složio genealogiju, dok je Pietro Fedele učinio sve kako bi obitelj Frangipane proistekla »*de Imperatore*«.

Tu obitelj susrećemo u Rimu i okolici od 1014., sve do 1654. godine, tijekom koje rimski barun i prvi markiz od Nemija umire u svojoj palači podignutoj ispred Palazzo Venezia. Ti su rimski baruni bili osobito moćna rimska plemićka obitelj i diktirali su zakone u Gradu još i prije no što je pape dopala svjetovna moć.

U Hrvatskoj je prvi nama poznati krčki knez bio Dujam, spomenut 1118., a od njega je potekla dinastija koja je s toliko sjaja cvala u Hrvatskoj, da bi skončala smrću Frana Krsta dana 30. travnja 1671. god.

Od godine 1112. spominje se furlanska obitelj u osobi Federika di Caporiacco, a ta obitelj još i dalje postoji. Valja napomenuti da su se Dujam i njegovi potomci u Hrvatskoj kroz određeno vrijeme zvali samo krčkim kneževima, a kasnije su pridodali titule kneževa senjskih, modruških i trsatskih, dok su se potomci Federika u Furlaniji zvali »od Kaporijaka« (Caporiacco) ili samo »od Kastela« (Castello), te su pod tim imenom bili poznati u srednjem vijeku.

Tek mnogo kasnije, tijekom 15. stoljeća i Krčki knezovi i gospodari Kastela počeli su rabiti ime Frangipane. Kroz kraće su ga vrijeme pisali skupa s izvornim predikatom. U srednjem je vijeku bio običaj navođenja uz obiteljsko i imena posjeda ili posjedâ, a taj običaj još i danas traje, osobito u nekim dijelovima Italije.

Rimski Frangipane

Rimska je obitelj Frangipane, osim u Rimu, ostavila dubokog traga na mnogo mjesta, kao što su to npr. Terracina, Marino, Cisterna, Taranto, Otranto, Astura, Nettuno, Ninfa, Sezze, Grumo, Tolfa, Nemi i druga mjesta u Laciju i Napuljskom kraljevstvu. U samome je Rimu gospodarila u 11. i 12. st. i posjedovala antičke spomenike: Circus Maximus, Colosseum, Titov slavoluk, Turris Cartularia, grobnica Kaikilije Metele, svaki pretvoren u tvrđavu. Stanovali su u palači careva na Palatinu, a mnogo kasnije su sagradili raskošnu palaču uz »San Marco«, u kojoj je preminuo posljednji potomak familije. Dijelili su se u tri grane: »da Char-

tularia«, »da Septizonio« (ili »da Settesoli«) i »da Graddellis«.

Iz te je obitelji proisteklo dvoje svetaca: Sv. Ottone (*?1040-†1127), zaštitnik mjesta Ariano Irpino, i Giacomo dei Settesoli (*?1190-†?1239), žena Gracijana Frangipane i prijateljica sv. Franje Asiškog. Giovanna Frangipane (*1624-†1700), žena Ferdinanda Orsinija, vojvode od Gravine, bijaše mati Pierfrancesca, kasnijeg pape Benedikta XIII. (29.V.1724 - 21.II.1730), a osnovala je ženski dominikanski samostan u Gravini, u kojem je živjela u klauzuri i umrla na glasu svetosti.

Među davnim vojskovođama se pojavljuje neobični ženski lik Aldrude. Kao udova grofa od Bertinora povelila je 1174. svoju vojsku kako bi pomogla gradu Ankonu i oslobodila opsade vojske nadbiskupa Kristijana od Magonze, koji je ratovao u ime cara. Poslednji su potomci rimskih Frankapana ostali zabilježeni po svojim ljudskim, građanskim i povijesnim značajkama. Muzio (*1547-†1588) primljen je kao dvorjanin na francuski dvor i borio se za Karla IX i ovaj ga je odlikovao Redom sv. Mihaela. Muzio se borio i na papinskoj galiji u bitci kod Lepanta i stekao je državinu Nemi. Roberto (*1568-†1622), opat glasovite opatije San Vittore u mjestu Marsilia, bio je graditelj ogromne palače »a San Marco« u Rimu. Pompeo (†1638) bio je general i vojni zapovjednik Svete Stolice u Avignonu. Bio je ujedno i članom Državnog savjeta za Ljudevita XIII. Francuskog, a taj ga je imenovao feldmaršalom, a poslije, u nazočnosti kardinala Richelieua i drugih dostojanstvenika i vitezom Reda Sv. Duha. Mario (*1580-†1654) bio je zapovjednikom papinske vojske za tri papinske pokrajine (Romagna – Bologna – Ferrara) i vojskovođom u Kandijskom ratu, te savjetnikom garde španjolskoga kralja.

Krčki knezovi Frankapani

Kako je u nas poznato, hrvatski su Frankapani (de Frangipanibus, Frankopan, Frangepan) u biti bili kneževi Krčki (Vegla, Veglia),² najvećeg otoka na Jadranu. Uloga te obitelji u hrvatskoj je povijesti od ogromne

² V. Klaić, *Krčki knezovi Frankapani (Frangipani, the Counts of Krk)*, i (Zagreb, 1901) – *Révai nagy lexikona*, VIII, Budapest, 1913, pp. 116-117.

³ L. Thallóczy – S. Barabás, *Codex diplomaticus comitum de Frangipanibus. A Frangepán csallád oklevéltára*, I. Budapest 1910. *Monumenta Hungariae historica, Diplomataria*, 35, karta 1.

⁴ L. Thallóczy – S. Barabás, n. dj., 35, pp. 191-193.

političke, gospodarske i kulturne važnosti.

Bili su toliko moćni i posjedovali su tolike zemlje da su stvorili pravu »državu u državi«. »Grosser Historischer Weltatlas« označava njihove posjede pod »Frangepan« na karti »Polen, Böhmen and Hungarn 1107-1306«, i kao »Dominium Frangipani« na karti »Die Krone Aragon und das Haus Anjou im Mittelalter (bis ca. 1380)«. No nisu bili samo krčki grofovi, nego i gospodari Senja, Modruša i Trsata, kao i mnogih drugih posjeda i tvrdih gradova.³ Nakon uspona koji je trajao nekoliko stoljeća, donekle su određivali hrvatsku povijest. Njihov je uspon započeo s privilegijama i posjedima, osobito s gradom Senjom, što im je dao hrvatsko-ugarski kralj Bela IV. (1235-1270) kao naknadu za pomoć u novcu, gostoprimstvu i oružju dobiveno od Krčkih u njegovoj borbi za opstanak tijekom mongolske najezde.

Neki su od Krčkih knezova mogli postavljati kraljeve u vrtlogu dinastijskih promjena. Njihovi se pretci mogu tražiti do u rano 12. st., sve do Dujma (Domnius, Doimo) I., koji se u pisanim izvorima spominje između 1118. i 1153., a umro je prije 1163. god. Njegovi su sinovi bili vrlo uspješni, posebice Bartol II koji je, nakon što je postao vazalom kralja Bele II (1131-1141), 1193. stekao državinu Modruš na kopnu. Kao podanik kralja Andrije II (1205-1235) V. Vid II je uz Modruš posjedovao i plodni Vinodol. Posjedi Krčkih knezova su stalno rasli, pa čak i nakon najveće katastrofa koja ih je zadesila, gubitka otoka Krka kojeg su im 1480. god. oteli Mlečani.

Sve su tri istoimene obitelji vodile smišljenu ženidbenu politiku te su tako sklopile važne i korisne rodbinske sveze s najvišim feudalnim, prinčevskim, kraljevskim, te čak carskim kućama. Rimski Frangipane su se povezali s velikim obiteljima kao što su to bili Orsini, Colonna, Komneni, rimski i bizantski carevi, a preko kneževa Strozzi i Medici s francuskom dinastijom Valois.

Osim što su se ženili s kćerima iz krugova visokog hrvatskog i ugarskog plemstva Krčki su knezovi uda-

vali svoje kćeri za predstavnike najmoćnijih europskih kuća. Proučavajući rodoslovna stabla knezova Bribirskih, odnosno Zrinskih, i knezova Krčkih, odnosno Frankapana, uspoređeni s potomcima, Šubići nam se u neku ruku čine provincijskim plemstvom. U svakom slučaju najviše plemstvo u hrvatskoj povijesti su bili i ostaju grofovi, pokneženi grofovi, odnosno knezovi Svetog Rimskog Carstva – Celjski.

Leonard (spominje se od 1279. do 1308.) oženio je sestru mletačkog dužda Pietra Gradeniga (1289-1310); Bartol VII (1332-1360) bio je mužem Mabilije, kćeri dužda Pietra Morosinija; Stjepan I (spominje se između 1358. i 1390.) oženio je Katarinu, kćer Francesca I Carrare (1355-1388), tiranina Padove; a njegov brat Ivan (Hans, Angelo ili Anž; †29. XI. 1393.) Anu, kći Meinharda VII (1327-1385), grofa Goričkog.

Furlanski Frangipane, osim što su se vjenčavali u najbolje feudalne kuće, također su se povezali s obiteljima da Camino i Chigi, a potomji su se već u to vrijeme mogli hvaliti s pontifikatom pape Aleksandra VII (1655-1667).

Mikula (Nikola) IV (†26.VI.1432.), »plemeniti ban«, ostavši sam u posjedu nepreglednih posjeda i najmoćniji velmoža u kraljevstvu, ženio se triput – druga mu je žena bila Doroteja Gorjanska, a treća po svoj prilici Bianca Sforza, koja se nakon njegove smrti vratila u Milano. On je ujedno bio i prvi Krčki knez koji je posegnuo za rimskom familijom Frangipane kao svojim predcima. Prema sačuvanim ispravama Mikula se po prvi put naziva »de Frangipanibus« dana 8. kolovoza 1422.,⁴ a Ivan on 12. ožujka 1423.⁵ Godine 1430. Mikulu je u Rimu lijepo primio papa Martin V (Colonna; 1417-1431) i izdao mu ispravu u kojoj potvrđuje rimsko podrijetlo Krčkih knezova, ali i da potječu od pradavnih, još postojećih Frangipane. Papa je istodobno toj obitelji podijelio novi grb: dva zlatna lava propinju se jedan prema drugome i lome hljeb kruha. Izvorni se grb Krčkih sastojao od vodoravno prepoljenog štita, srebrnoga gore, dolje modrog sa zlatnom zvijezdom. Rimski su Frangipane, već pomalo u zalasku svoje moći, svog hrvatskog »rođaka« primili s punim počastima. Anž (Hans, Angelo, Zian Franchi, Johan Franke) VI, jedan od Mikulinih sinova, bio je prisni prijatelj Erika X (XIII) Pomeranskog (1412-1439 †1459), kralja Danske i pratio ga je na njegovu hodočašću u Svetu zemlju 1424. i natrag u Dansku. U službi tog vladara Anž je također živio u Švedskoj, gdje ga nalazimo kao zapovjednika važne tvrđave Stegeborg.⁶

³ L. Thallóczy – S. Barabás, n. dj, 35, pp. 193-195.

⁴ M. Ibler – P. Strčić, »Danski, norveški i švedski kralj Erik VII. Pomeranski u Hrvatskoj i hrvatsko podkralj (ban) Ivan VI. (Anž) Frankopan u Švedskoj (Eric VII of Pomerania, King of Denmark, Norway and Sweden in Croatia and the Croatian viceroy Ivan VI Frankopan in Sweden), Zbornik Diplomatske akademije, Posebno izdanje 3, Zagreb, 1998, pp. 303-316

Stjepan II (1416-1481) oženio se Isottom (†1456), kćeri Nikole III d'Este (1393-1441); Dujam IV (1416-1487) groficom Barbarom od Schaumburga; Ivan VII (1434-1486) Elizabetom Morosini. Žena kneza Bernardina (1453-1530) bijaše Lujza Aragonska, sestrična kraljice Beatrice, žene hrvatsko-ugarskoga kralja Matije I Korvina (1458-1490). Jedna pak od njihovih kćeri, poznata Beatrica (†1524), udavala se dvaput, prvo za Ivana Korvina, Matijina nezakonita sina, a nakon njegove smrti za markgrofa Jurja von Brandenburg-Ansbach iz kuće Hohenzollern. Žena glasovitog vojskovođe Krste I. Frankapana (*1484 †27.IX.1527.), inače okrutnog i nasilnog čovjeka, bila je hrabra i do smrti vjerna Apollonia (†1520) iz Augsburga, sestra kardinala Mateja Langa od Wellenbarga, nadbiskupa Krčkog (Gurk, 1505-1519) i poslije Salzburškog (1519-1540). Ovaj nerazdvojni bračni par opisao je mletački kroničar Marin Sanudo (*1466) u svojim dnevnicima,⁷ i njemački romanopisac Henry Thode u svojoj povijesnoj impresiji »Der Ring des Frangipani« (»Frankopanov prsten«⁸).

Na isti su se način mlade Krčke grofice udavale u najsjajnije plemićke obitelji: Elizabeta, kći Fridrika II (1310-1333) postala je ženom bana Pavla II Šubića, Bribirskoga kneza i majkom kneza Jurja I. Zrinskog; od dvije kćeri Bartola VII (1332-1360) jednu su udali za Huga od Duina (Dumno, Devin), drugu pak za Otta grofa od Stubenberga. Elizabeta (*1386-†1422), kćer Stjepan I i Katarine od Carrara, bila je prvom ženom Fridrika II grofa Celjskoga, kneza Svetog Rimskog Carstva i brata carice Barbare, druge žene Sigismunda Luksemburškog, kralja Češke, Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, rimskog kralja i potom cara. Sin Elizabete i Fridrika bio je Ulrich II (†1456), posljednji Celjski grof. Fridrika II su optuživali, možda i krivo, da je svoju ženu umorio u svom tvrdom gradu u Kraini. Nakon toga se oženio plemkinjom nižega roda Veronikom iz Desinića. Nju je pak dao utopiti hrvatski ban Herman II, Fridrikov otac, a sina za kaznu zatočiti u kuli na Celjskom gradu. Barbara, kći Nikole V (1416-1456) i Barbara Wallsee bile su žene Wilhelma Liechtensteina od Mikulova.

Nakon smrti Mikule, državina se podijelila između njegovih devet živućih sinova, a kao posljedica nejedinstvene obiteljske obitelji, njihov je utjecaj vidno oslabio. Kuća se tako podijelila na nekoliko grana, no i nadalje su Frankapani određivali i usmjeravali tijek hrvatske povijesti. Njihova je najveća zasluga bila posvemašnje sudjelovanje u obrani zemlje od turske najezde.

Tako su uz Cetinsku granu, potekli od Ivana VI. Starijeg (1416-1436), također cvale Ozaljska, potekla od Stjepana (†1480), Slunjska, potekla od Dujma (†1487) te Tržačka, potekla od Bartola (†1478). Od tih četiri grane hrvatskih Frankapana prvo je izumrla Cetinska 1543. godine, slijedile su Slunjska 1572. i Ozaljska 1577. godine. Općenito je poznato da su Frankapani zatrpti 1671. god. na najstrašniji mogući način. Mladi markiz Fran Krsto, posljednji izdanak Tržačke (ili Brinjske) loze, pjesnik i vrlo obrazovani muž, smaknut je skupa sa svojim šurjakom, hrvatskim banom Petrom Zrinskim, u Bečkom Novom Gradu (Wienerneustadt) dana 30. travnja 1671., optužen za veleizdaju.⁹ U svojoj molbi za pomilovanje caru Leopoldu I, Fran Krsto piše i slijedeće riječi: »*Sie betrachten, Allergnädigster Kaiser mich armseligen und noch einzig Uebrigen meiner Familie, welche seit unzählbaren Jahren Eurem hochlöblichen Erzhaus und der ganzen Christenheit mit unfehlbaren Treue und Aufopferung allzeit gedient hat...*« žena Frana Krste Julija de Naro, s kojom nije imao djece, čim je saznala za njegovo uhićenje, prvo je utekla u Mletke, u pratnji Orfea Frangipane, člana istoimene furlanske obitelji, a poslije u Rim, gdje se povukla u samostan sv. Terezije, te je tu preminula.

Furlanska obitelj Frangipane

Već spomenuta obitelj bila je u vrijeme Akvilejskog patrijarhata jedna od najmoćnijih u Furlaniji. S vremenom na vrijeme znala je kako utjecati na politiku ostalih podložnika i grofova Goričkih. Na početku su djelovali među slobodnim vazalima, kasnije i među služacima. Od 12. stoljeća nadalje ta obitelj posjeduje državine Castello ili Castel Porpetto i Tarcento.¹⁰ Smatrali su se potomcima carskih sinova. Već prema potrebi su stali uz patrijarha ili bili protiv njega, ukoliko je bila riječ o borbi za što veće obiteljske povlastice. U tolikoj su mjeri bili utjecajni da je jednom prilikom mladi car Fridrik II Švapski (1215-1250) uputio pismo

⁷ *I diarii di Marino Sanuto*, T.18, Venezia, 1887, pp. 26 sqq. – 494; T.19, pp.131 sqq. – 649; T. 20, pp. 80 sqq. – 410; T. 21, pp.72-73; T.22 (Venezia, 1888), pp. 154 sqq. – 564; T.23, pp. 337 sqq. – 598; T. 24 (Venezia, 1889), pp. 177 sqq. – 705).

⁸ H. Thode, *Frankopanov prsten*, Zagreb, 1944.

⁹ Osuđeni su u posvema krivo vođenom sudskom postupku, prema zakonima

Wolriku s molbom da se založi za njega kod patrijarha Wolchera od Leubrechtkirchena (1204-1218).

Tijekom Srednjeg vijeka ta je obitelj dala povijesti takove ljude kao što su to bili Articone (†1303), glavni junak u važnim događajima svoga vremena u Furlaniji. Nicolò (†1339) je bio dvorjanik na dvoru kralja Karla I. Roberta Anžuvina (1308-1342), a stajao je u vrlo prijateljskim odnosima s knezom Bartolom Krčkim. Artico (†1301) bio je biskupom u gradu Concordia. Giovanni Francesco (†1351) je odigrao ulogu u uroti koja je završila s umorstvom Bertranda de St. Genès (San Genesio; 1334-1350), patrijarha Akvilejskoga. Nosio je nadimak »Gran Torriere«, zbog spretne obrane svojega grada Porpetta od navale patrijarhove vojske. Doimo (†1411), markiz od Istre, izašao je kao pobjednik iz sukoba njegove obitelji i moćne i stare obitelji Savorgnan. On je također bio u odličnim odnosima s mletačkim duždevima Antonijem Venierom (1382-1400) i Michele Stenom (1400-1414), a smatrali su ga vodećom ličnosti druge polovice 14. st. u Furlaniji.

Tijekom 15. i 16. st. ta se obitelj mogla pohvaliti također s vještim pravnicima, učenjancima i govornicima. Među njima se spominju Giacomo (†1519), doctor utriusque, koji je uz velike opasnosti služio Mletačkoj republici kako bi 1515. god. umirio krvavu pobunu u Furlaniji, koju je potpirio Antonio Savorgnan. Cornelio (*1508 †1588) bio je glasoviti pravnik, govornik i pjesnik (od njegovih se djela ističe »Del parlar senatorio«, Venezia 1619). Claudio Cornelio (*1564-†1643) bio je na glasu zbog svog opsežnog znanja na polju prava, istočnjačkih jezika i astronomije. Cintio (Hyazinth; †1574), stručnjak za egzegezu biblijskih tekstova imenovan je tršćanskim biskupom iste godine kad je i umro. Federico (*1530-†1599), je prema obiteljskoj predaji doktorirao pravo u Padovi. Uzeo je aktivnog učešća u Tridentinskom koncilu, tijekom kojeg je na jednoj sjednici pred koncilskim ocima osobno intervenirao na latinskom jeziku, te je tako požnjeo njihovo glasno odobravanje i divljenje. Kao nagradu

za svoj predani rad tijekom trajanja koncila dobio je prepozituru San Pietro in Carnia. Bio je profinjeni pjesnik, a svoju je umjetnost dalje izgrađivao i nakon što je postao pustinjakom pod imenom Fra Paraclito.

Cintio (*1765-†1857), vrhunski obrazovani muž, je u ime Napoleonova carskog dvora služio u Milanu, a nakon propasti Napoleonove moći sasvim se povukao u privatni životi. Tada mu se pružila odlična prilika da uzorno sredi frankapansku tisućljetnu pismohranu. Nicolò (*1804-†1872), biskup Konkordije (Concordia), sudjelovao je u Prvom Vatikanskom Saboru.

Kroz cijelo su vrijeme mnogi odabrali vojnički poziv i mogli se pohvaliti sjajnim karijerama. Tako je na primjer Antonio (*1606-†1656) za Tridesetgodšnjeg rata bio general i guverner Frankenthala. Odorico (*1659-†1734) se 1683. god. uputio u Beč kako bi pomogao pri obrani grada od Turaka, te je tamo i ostao sve do pobjede kršćanske vojske. I Cintio (*1663-†1702) se pridružio carskoj vojsci, boreći se protiv Turaka tijekom sedamnaest godina, sve do svoje smrti. Gregorio Ignazio (*1696-†1757) bio je general i posljednik huarske pukovnije koju je položio na raspolaganje Generalnim Stališima Nizozemske. I Luigi (*1770-†1841) se u carskoj službi borio protiv Turaka, a u talijanskom ratu protiv Francuza. Čak je kroz neko vrijeme 1809. upravljao garnizonom u Udinama. Bernardo (*1770-†1827) se u napoleonskim ratovima borio s mnogo hrabrosti, čak je nekoliko puta ranjavan i time stekao odličja i položaje.

Antigono (*1813-†1877) obnašao je dužnost gradonačelnika Udina između 1855 i 1860. god. Tada je ugostio cara Franju Josipa I. i njegovu ženu caricu Elizabetu Bavarsku. Tom je prigodom odlikovan Redom željezne krune i imenovan carskim komornikom. Isto je tako bio jednim od predsjednika Furlanskog poljoprivrednog društva, osnovanog 1855. s ciljem osuvremenjivanja lokalne zemljoradnje. To isto je nastojao primijeniti na svojim velikim posjedima s time da je na velikom dijelu zemlje posijao rižu. Usprkos očekivanjima dobitak nije bio onakav kakav se očekivao zbog ogromnih nepredviđenih trošaka navodnjavanja zemljišta, a također i zbog pada cijena riži uzrokovanog otvorenjem Sueskog kanala. Na takav je način potkopana njegova očeвина.

Dopisivao se s nekima od hrvatskih i drugih povjesničara, tako npr. s Ivanom Kukuljevićem Sakcinskim, J. Mikožcijem, C. Hopfom, Wenzelom o drugima. Ban Josip Jelačić, pokrovitelj Društva za povjestnicu jugoslavensku imenovao ga je povjerenikom društva za Udine i okolice. Njegov se sin Luigi (*1852

nasljednih habsburških zemalja, a ne prema onima kraljevine Ugarske, koji su predviđjeli »ius resistendi« u slučaju da vladar ne ispunjava svoje obveze. Cf.: J. Pliverić, *Hrvatsko-ugarsko državno pravo*, Zagreb, 1901. – R. Horvat, »Zator Zrinskih i Frankopana« (The extermination of the Zrinski and the Frankopani), *Posljednji Zrinski i Frankopani*, Zagreb, 1908, pp. 125-170.

¹⁰ L. Thallóczy – S. Barabás, n. dj, 38, pp. XII-XIV; V. Spredi, *Enciclopedia storico-nobiliare italiana*, Vol. III, Milano, 1931, pp. 265-268.

†1927) školovao u Beču u glasovitom »Theresianumu«, a bio je poznati genealog i stručnjak za furlansku povijest. Njegovi su kontakti s Hrvatskom i Ugarskom bili su srdačni, što mu je omogućilo odlično upoznavanje s povijesti hrvatskih Frankapana.

Pitanje srodstva triju Frankapanskih obitelji

Podatak da su hrvatska i furlanska kuća obitelji Frankapana potekle od rimske smatrao se sigurnim i nedvojbenim skoro do kraja 19. st.¹¹ Jedan od povjesničara koji su u to posumnjali bio je Giuseppe Vassilich.¹² On je odlučno odbijao ikakvu mogućnost da kako Krčki knezovi, tako i gospodari Castella potječu od rimske obitelji, dozvoljavajući mogućnost njihovog međusobnog srodstva.¹³ To je mišljenje, uz ostale učenjake, slijedio i Enrico del Torso (*1876-†1955). Ključni argument Vassilicha osnivao se na tvrdnji Antonija Vinciguerre (†1502) koja je, iako nije bila potkrijepljena nekim podatkom iz relevantnih izvora, podupirala tvrdnju da su Krčki knezovi domaćeg podrijetla. Autor smatra da ne postoje isprave u kojima bi se ime »Frangipane« moglo naći prije pontifikata pape Martina V (papa između 1417. i 1431.), koji je, kako se čini, na vlastiti poticaj u Mikuli Krčkom prepoznao potomka rimske obitelji Frangipane, te mu je dozvolio da se služi njihovim imenom i nosi njihov grb. Premda dozvoljava postojanje imena »Frangipane« u hrvatskim ispravama datiranim prije Mikulina posjeta Papi (1430), Vassilich preuzima Vinciguerrinu tvrdnju da se ime »Frangipane« prije spomenutog posjeta temelji na predaji: »...vigente già qualche secolo prima, o in conseguenza di accordi avvenuti tra lui e la famiglia Frangipani di Roma, accordi a noi ignoti...«¹⁴ Ta hipoteza nema nikakve povjesne osnove, a nisu uvjerljive mnoge druge tvrdnje, kao npr. ona da bi papa Martin V. mogao ustvrditi nešto neistinita bez dokaza za takvu pretpostavku.

Činjenica je da je veoma dugo niz povjesničara bilo uvjereno da Krčki knezovi nalaze svoje podrijetlo u rimskoj obitelji, jer se to provlači do u srednji vijek. Kao dokaz za to uvijek se predočavala isprava iz 1260., god., danas u Mađarskom nacionalnom arhivu u Budimpešti, u kojoj hrvatsko-ugarski kralj Bela IV. braću Fridrika and Bartola naziva »*Illustres et strenuos vires nobiles de Vegla, alta ex prosapia urbis romane senatorum ortos*«. ¹⁵ Neki su povjesničari posumnjali u izvornost tog dokumenta, drugi ga smatraju prijepisom iz druge polovice 15. st., jer da su, nasljednici Mikule II su prigodom podjele državine među sobom dali na-

praviti njegov prijepise budući da je riječ o tako važnom dokumentu. Kopija što je pripadala tržačkoj grani nalazila se u dijelu arhiva kojeg je Julija de Naro, žena Frana Krste, bježeći nakon uhićenja svoga muža, ponijela sa sobom u Rim. U 19. st. taj su arhiv rimski markizi Patrizi, nasljednici obitelji Naro, predali furlanskoj grani, a na koncu su te pergamene iz ruku Luigijske Frangipane prešle u Mađarski državni arhiv. Jedna druga sumnjiva isprava, navodno također iz vremena Bele IV. govori slijedeće: »*Sed Deus misericordiae misit ad eum tanquam ex coelo consolandos illustres, magnificos et eximios viros Fridericum et Bartholomaeum Frangepan, qui donarunt ei in scyphis et poculis aureis et argenteis plusquam XX milia marcarum in pecuniis, uno verbo in scyphis magni valoris.*«¹⁶

Nepobitna je činjenica da su se Krčki knezovi službeno, odnosno u ispravama, počeli nazivati Frankapanima, u osobi Mikule II., hrvatskog bana. On se počevši od 1422. god. naziva »de Frangiapanibus« ili »de Frangapan« ili »de Francapan«. Jedan dokument kralja Sigismund piše o njemu kao o »... *tandem fidelis noster vir magnificus Nicolaus groff dictus Wegle, Segne et Modrusse comes, filius videlicet condam Johannis comitis de dicta Vegla etc.*«¹⁷ K tomu mu grad Ankona odobrava molbu za siguran put u pratnji od sedam do osam stotina ljudi »pro accessu mora et redditu de Roma« »prejasnom princu i knezu Nikoli Frankapanu, grofu Krčkom, Senjskom i Modruškom«, kad se uputio u Rim 1430. god. što znači da se to prisvajanje imena zbilo i prije njegova susreta s Papom: »*ad preces et requisitionem illustris principis et d. Nicolai de Frangiapanibus, Vegle, Modrussie, Segnie etc. comitis, regnorumque Dalmacie et Crohacie bani, petentis ab ista communitate per Arrigum, de Bononia, eius nuncium et ambaxatorem, sub credentie litteris salvum conductum pro sua persona cum 700 vel 800 in sua comitiva,*

¹¹ F. Heyer von Rosenfeld, *Wappenbuch der Königreichs Dalmatien*, Nürnberg, 1873, pp. 44-45 – G. C. de Nagy-Tacsikánd, *Wappenbuch der Adels von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephans-Krone*, Nuremberg, 1887/88, vol. 8-14, p.180 – I. v. Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899, pp. 48-49: »Das berühmte und mächtige Dynastengeschlecht der Frangepans (Frangipani) ist kroatische Uradel, und gehört dessen angebliche Abstammung von den römischen Frangipanis in das Reich der Fabeln.« »...und die Udineser Familie Frangipani von Castell-Propetto...stehen mit der kroatischen Familie Frangepan in keinerlei Zusammenhang.«

¹² G. Vassilich, »Sull' origine dei conti di Veglia sedicenti Frangipani. Studio critico«, *Pagine Istriane* 2 (1904), No. 1, pp. 22-32; No. 2, pp. 88-94, No. 3, pp. 138-145; No. 4/6, pp. 207-210; No.7, pp. 247-252; No. 8/9, pp. 293-300; No. 10/12, pp.335-366 – *Sull'origine dei conti di Veglia*, Capodistria, 1905.

equester et pedester, pro accessu, mora et redditu de Roma, et in accomodum galeam, Catarinam Stagnam, expensis huius communis, et cum patrono et aliis officialibus ipsius galee, expensis ipsius d. comitis, fuit .. .decretum ... quod complaceatur dicto d. comiti de dicta galea et salvo conductu.»¹⁸

Važni svjedok u korist odluke Mikule II bio je glasoviti učenjak, humanist Enea Silvio Piccolomini, potonji papa Pio II (1458-1464). On u svojim »Komentarima« o Stjepanu Frankapanu, koji je prisustvovao saboru u Mantovi 1459., piše slijedeće: »*Stephanus Croatiae comes ab origine romanus Frangipania gente quae Sanctissimum olim pontificem Gregorium produxit praesul decus ac norma*«. Spomenimo i stav i svjedočanstvo Rimskog tribunala u osobi Prospera Colonne, apostolskog protonotara, prisjednika rimske Kurije za poslove Apostolske komore, generalnog auditora i redovitog suca rimske Kurije. Njemu je papa Inocent X (Pamphili; 1644-1655) osobno povjerio da riječi vrlo složeni spor između Francesca Marije Allegrettija, vojvode od Mirabella, koji je tvrdio da potječe od hrvatskih odnosno ugarskih Frankapana, a preko njih, od same rimske obitelji, i Marija Frangipane, markiza od Nemija, koji je to osporavao. U presudi stoji slijedeća rečenica: »*Declaramus dictum illustrissimum Franciscum Mariam, fuisse et esse de vera et reali familia Frangipanorum illirica seu hungarica descendente a Frangipania Urbis...*« (1652). Po prilici dva stoljeća poslije otkrilo se da obitelj Allegretti, vojvoda od Mirabella potječe od naših Kurjakovića, koji su bili *attinentes*, t.j. svojta hrvatskih Frankapana, ali ne i njihov krvni rod.

Gospodari Kastela i Tarcenta u Furlaniji počeli su svojatati prezime Frangipane tijekom 15. st.: u diplomu koju je u Padovi 1487. god. stekao Giacomo di Castello stoji izričito: »*ex nobilissima Francapanum familia*«.

Odnosi triju obitelji

Brojni sačuvani dokumenti svjedoče o intenzivnim kontaktima između tri istoimene obitelji. To su sveze kurtoznog obilježja, politički kontakti, te susreti koji su se odnosili na posjede. Godine 1331. grof Bartol Krčki uputio se s vojskom od sedam hiljada konjanika, u pratnji grofa Hermanna od Ortenburga i Volvina od Steinberga i stigao u Furlaniju kako bi priskočio u pomoć gospodarima Kastela u vrijeme građanskih sukoba koji su tamo harali u to vrijeme. Ponovno se vratio onamo 1336. god. s ciljem da uspostavi mir između kneza Nikole od Kastela i Ettora od Savorgnana, kojeg je štitio grad Udine. Taj je mir sklopljen u korist Nikolinu. Zanimljivo je kako je 1354. god. Rizzardo od Kastela obećao Goričkom grofu Meinhardu da će mu služiti s dvojicom naoružanih konjanika protiv svakoga neprijatelja, osim protiv grofa Bartola Krčkog. Također je iste godine spomenutom grofu Bartolu napisao pismo u kojemu mu izražava svoju vjernost, obećava mu pomoć te ga sa svoje strane moli za pomoć.¹⁹

Hrvatski grof Bernardin Frankapan (*1453-†1532), u nastojanju da bi uzvratilo usluge dobivene od Antonina Frangipane (*1475-†1546) iz Rima i od njegovih sinova Curzija (*1500-†1544) i Marija (†1568), poziva ih da budu njegovim nasljednicima i da naslijede sve njegove posjede u slučaju da ta obitelj u Hrvatskoj izumre. Godine 1540. gore spomenuti Antonino, kao znak zahvalnosti za tu gestu, poziva potomke grofa Bernardina da budu nasljednicima rimskih Frangipane, opet u slučaju njihova izumrća.

Kad se dogodilo da je Antigono Frangipane (*1568-†1616) član furlanske kuće boravio u Lionu kao zatočenik, Pompeo Frangipane (†1638) iz Roma, u to vrijeme na dužnosti generala Svete Stolice u Avignonu, čim je za to saznao, odmah je dana 29. prosinca 1609. napisao pisma upućena Antigonu osobno, guverneru Liona, kao i Apostolskom nunciju u Parizu kako bi što prije isposlovaio Antigonoovo oslobađanje. U sva tri pisma možemo prepoznati Antigonoova »rodaka«. Kad je 1644. god. Veliki vojvoda Toskane pozvao furlanskoga kneza imenom Giulio Antonio Frangipane (*1606-†1656) da se pridruži njegovoj vojsci u borbi skupa s ligom koja se ujedinila protiv pape Urbana VIII Barberinija (1623-1644), Giulio Antonio nije pristao, jer se u suprotnom taboru nalazio Mario Frangipane iz Rima, kao adutant kardinala Antonija Barberinija, kojeg je smatrao prisnim prijateljem i rođakom.

Na isti se način u odnosu na furlanske Frankapane, hrvatski Fran Krsto Frankapan (*1643-†1671) oči-

¹³ G. Vassilich, *Sull'origine dei conti di Veglia* (Capodistria, 1905) pp. 64-65.

¹⁴ G. Vassilich, *Sull'origine dei conti di Veglia* (Capodistria, 1905) pp. 64-65.

¹⁵ T. Smičklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, IV (Zagreb, 1907), p. 74. Dokument se smatrao vještom patvorinom iz sredine 15. st.; Lajos Thallóczy – Samu Barabás, *Codex diplomaticus comitum de Frangipanibus. A Frangepán csallád oklevéltára*, I. Budapest 1913. *Monumenta Hungariae historica, Diplomataria*, 38, pp. 418-420.

¹⁶ I. Kukuljević, »Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII«, *Starine* (Zagreb), 27/1895, p. 36.

¹⁷ L. Thallóczy – S. Barabás, n. dj., 35, pp. 141-145.

¹⁸ Ancona, 22. VI. 1430. Franjo Rački, »Rukopisi tičući se južno-slovenske povjesti u arhivih srednje i dolnje Italije«, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb, 18/1872, p. 236 – L. Thallóczy – S. Barabás, n. dj., 35, p. 234, No.251.

¹⁹ L. Thallóczy – S. Barabás, n. dj., 35, p. 80, No.132.

tovao njihovim rodakom. Svoja je pisma uvijek potpisivao kao »servitore e parente«. Njegovi su odnosi s Pietrom Urbanom Frangipane (*1615-†1679) bili toliko bliski da je Orfeu (*1642-†1681), sinu Pietra Urbana ponudio prijateljsko gostoprimstvo, koje se razvilo u njihovo stalno druženje. Kao posljedica uloge Frana Krste u poznatoj »uroti« protiv cara i njegova uhićenja, Orfeo, na čiju je glavu bila raspisana nagrada od 100.000 talira, jer ga se smatralo saučesnikom, otišao je čak u Francusku, gdje se pridružio Crillonovoj pukovniji te je tamo ostao do svoje smrti. Markiz Crillon, Orfeov zapovjednik, je o Orfeovoj smrti obavijestio njegovu obitelj pismom u kojem izražava svoju sućut. Orfeo je, prema njegovim riječima, preminuo na pobožan način a svoju je imovinu ostavio siromasima.

Mario Frangipane, posljednji od rimske obitelji, umro je u Rimu 19. siječnja 1654. Prema njegovoj oporuci iz 1638. sve je posjede ostavio hrvatskim Frankapanima, a u slučaju njihova izumrća furlanskoj obitelji. Tako je nasljedstvo prešlo na Frana Krsta, a nakon njegove smrti na furlanske Frankapane u osobi Kornelija (*1651-†1687), a s njega na njegove potomke sve do danas.

Tako je i naslov markiza od Nemija kao dio nasljedstva isprva prenešen na Frana Krsta, a nakon njegove smrti na furlanske Frankapane, sve do 1781., kad je obitelj izgubila posjed Nemi. Zadržali su samo naslov markiza, ali bez izvornog predikata.

I danas furlanska obitelj Frangipane, posljednja od sve tri, nosi naslov markiza, a uz njega i naslov grofa kojeg mu je priznao austrijski car.²⁰

Heraldika

Stari grbovi triju obitelji bili su sasvim različiti. To je prirodno, jer poznati nam grbovi potječu iz 14., ili barem s konca prethodnog stoljeća, kad su tri obitelji, koje su kroz dugo vrijeme vodile neovisni život, kao što je to bilo uobičajeno, odabrale različite grbove svojim vlastitim izborom, ili ga dobile od vladara. I u ranijim razdobljima su Frankapani imali svoje pečate, ali na njima nije bilo heraldičkih simbola. U biti je uporaba obiteljskih grbova dosta kasna u srednjem vijeku (13-14. st.).²¹

Prvi poznati grb rimske kuće²² je slijedeći: vodoravno prepolovljen štit sa srebrnom gredom i crnom zmijom na njoj; u prvom, crvenom polju su dva zlatna lava koji se propinju jedan prema drugomu i lome srebrni hljeb kruha; u drugom je šest kosih crvenih i zlatnih greda (vidljivo npr. na grobnicama u crkvi S. Maria

sopra Minerva u Rimu). Grb je u redovitoj uporabi u Rimu, moramo se vratiti u 16. st., da bismo naišli na nekoliko varijanti glede broja hljebova kruha. U biti u kapeli obitelji Frangipane u crkvi S. Marcello al Corso (1560), u župnoj crkvi u mjestu Nemi i na nekim drugim likovnim spomenicima lavovi ne lome, već u svojim kandžama drže četiri kruha.

Spomenuli smo da je papa Martin V 1430. god. dozvolio Mikuli Krčkom uporabu grba rimskih Frankapana: dva zlatna lava lome dva kruha. Izvorni grb Krčkih knezova bio je vodoravno prepolovljeni štit, u prvom, srebrnom polju bila je šesterokraka zlatna zvijezda; drugo polje bilo je crveno. Boje nisu sasvim sigurne – po prvi put ih susrećemo na jednom pečatu iz polovice 14. st. Taj su grb hrvatski Frankapani već kombinirali s rimskim lavovima, kako je to odobrio papa Martin, na kvadriranom štitu, ali su nastavili s uporabom svog starog grba, a i kasnije su ga primjenjivali s nekoliko inačica. Na nadgrobnom spomeniku Isotte d'Este (†1456), žene kneza Stjepana Stjepana (†1480), nekada u Franjevačkoj crkvi u Senju, nalazio se frankapanski grb sa zvijezdom, na kvadriranom štitu, složen s lavovima. Dujam i Martin, Stjepanova braća, imali su svaki svoj pečat, na kojemu se vidi stari obiteljski grb skupa s onim s lavovima. Godine 1445. ta su dvojica, skupa sa svojom braćom Nikolom, Stjepanom, Bartolom i Ivanom, utisnula svoje pečate sa starim grbom sa zvijezdom, na ispravu koja je izdata stanovnicima Krka. U gotičkoj kapeli Krčke katedrale, koju je Ivan sagradio prije 1480. god. pojavljuje se bilo stari grb, bilo novije stečeni s lavovima. Još 1492. god. Stjepanov sin Bernadin služi se starim grbom sa zvijezdom. Bernardinov sin Krsto (*1484-†1527) imao je jedan drugi osobni grb, kao što se to može vidjeti na njegovom portretu od Giorgionea. Taj je grb kako slijedi: četvorasti štit; 1. modro polje s jednom šesterokrakom zvijezdom; 2. crveno polje s dva nasuprot postavljena okrunjena lava koja u šapama drže jedan kruh; 3. crno polje sa zlatnim križem; 4. modro polje s tri zlatna ljiljana (dva - jedan). Jedan mletački gr-

²⁰ Indigenat podijeljen grofu Dujmu Frangipane 1738. god. Diplomu za Nikolu Josipa Antuna Frangipane iz Udina u Furlaniji i Castel Porpetto kod Palmanova, potpisao je car Franjo I., dana 3. II. 1820, cf. F. Heyer von Rosenfeld, n. dj., pp. 45, Pl. 30 – G. C. de Nagy-Tacsikánd, n. dj., vol. 8-14, p. 180, Pl. 144;

²¹ C. Manaresi, »Araldica«, *Treccani*, vol. III, pp. 124, sqq.

²² *Enciclopedia italiana*, vol. 16, Rome, 1932, pp. 23-24.

²³ V. Spreti, *Enciclopedia storico-nobiliare italiana*, Vol. III (Milan, 1931), pp. 265.

bovnik iz 17. st., uz stari kvadrirani grb s lavovima, sadrži još dvije verzije spoja starog hrvatskog grba s rimskim. Oba grba vodoravno su podijeljena na tri grede. Jedna od njih, 1. modra s nasuprot stojećim zlatnim lavovima koji drže jedan kruh u šapama; 2. crveno s osmerokrakom zlatnom zvijezdom; 3. zlatno. Drugi pak grb izgleda tako: 1. zlato; 2. crveno s osmerokrakom zlatnom zvijezdom; 3. srebrno s nasuprot propinjućim lavovima koji u šapama drže jedan kruh.

Sve od konca 16. st. hrvatski Frankapani, svedeni na Tržačku granu, koja je potekla od Bartola (†1458) i prestala s Franom Krstom 1671., služili su se slijedećim grbom: crveni štit s dva okrunjena lava, prednjim šapama drže četiri hljeba kruha, također okrunjena, te jedna zlatna šesterokraka zvijezda između stražnjih šapa. Taj se grb može vidjeti na grlu zdenca u Kraljevici i u svetištu na Trsatu, premda je polje katkada modro, katkada crveno, kao i na pečatima članova te obiteljske loze.

Prije no što su i oni preuzeli lavove rimske familije, furlanski su Frankapani posjedovali vlastiti grb s kulom s tri grudobrana. Najstariji od tih grbova pripada Artiku od Kastela (†1303), gdje se unutar kružnice pojavljuju ništa manje no pet kula. Grb Rizzarda na kojem se vidi samo jedna kula datira iz 1354. god. Od 16. stoljeća se bez razlike služe obim grbovima: na jednom kvadriranom je crveno polje s dva nasuprot propinjuća lava koji u prednjim šapama drže po jedan ili više hljebova kruha, sve zlatno, a na drugom kvadriranom grbu 1. i 4. s dva nasuprot postavljena lava popraćena s tri kruha, složena u okomitu crt, od kojih se dva nalaze između lavovskih šapa, a jedan kod glava, sve zlatno, 2. i 3. modro s kulom s tri kruništa, prirodne boje ili srebrno.²³ Česte su i varijante glede broja kruhova.

Spomenimo i to da lijepo ilustrirani *Armorial universel* (1844) pisca Jouffroy D'Eschavannes daje sasvim netočan podatak: »*Frangipani à Rome et en Hongrie. D'azur à deux mains d'argent, qui tiennent un pain d'or, coupé en deux moitiés.*«²⁴

Medalje

Zahvaljujući ljubeznom saopćenju dragog kolege, nedavno prerano preminulog dvorskog savjetnika Dra. Karla Schulza, stručnjaka Numizmatičkog kabineta Povjesno-umjetničkog muzeja u Beču, u tom se kabinetu čuva jedna lijevana brončana medalja s likom jednog od pripadnika rimskih Frankapana. Riječ je o portretnoj medalji Ottavija Frangipane (†24. July 1612), nadbiskupa Taranta i apostolskog nuncija. Ottavio (Octavius Mirtus, Mirtheus, Mirto-Frangipane), najprvo apostolski referendar započeo je svoju crkvenu karijeru kao biskup mjesta Caiazzo (sufraganska biskupija Kapue) u južnoj Italiji (od 19. XI. 1572).²⁵ Nadalje je bio biskupom grada Tricario u istom dijelu Italije (od 9. III. 1592),²⁶ da bi bio imenovan nadbiskupom Taranta dana 20 lipnja 1605.²⁷ Služio je i kao apostolski nuncij u Kölnu (»*Nuntius apostolicus at tractum Rheni*«; od 12. VI. 1587 do 20. IV. 1596) i u Flandriji (»*nuntius in Belgio*«, od 20. IV. 1596 do 12. VI. 1606).²⁸

Ovalna medalja – 38.5 x 45 mm – od lijevane je bronce i dvostrana. Na licu možemo pročitati legendu OCTAVIVS* ARCHIEP* TARANTIN* NVNTI APLI (Octavius Archiepiscopus Tarantinus Nuntius Apostolicus). Poprsje Ottavija je prikazano okrenuto nadesno, sa šiljatom bradicom i brcima, s biretom na glavi, te s kapuljačom i ovratnikom, sve u točkastom okviru. Naličje nam daje zanimljivu verziju već poznatog grba rimske obitelji. Nad štitom je rimski šešir s dvanaest resa, štit je kvadriran, 1. i 4. rimski grb; 2. i 3. stablo, najvjerojatnije hrast, kakav se javlja u grbu pape Inocenta IX. (Giovanni Antonio Facchinetti iz Bologne), koji je vladao 1591. god. Možda je Inocent IX., tijekom svog neobično kratkog pontifikata od dva mjeseca i jednog dana, dozvolio Ottaviju uporabu svoga grba radi nama nepoznatih zasluga. Uokolo je biskupovo geslo: ·FORTITER· ET· SVAVITER· 1606·, isto tako unutar točkastog okvira. Najvjerojatnije to nije jedina medalja s portretom nekog pripadnika rimske obitelji, pa valja dalje tragati.

Nije poznato jesu li postojale medalje s portretima pripadnika hrvatskih Frankapana, najvjerojatnije jesu, no nisu nam sačuvane.

S druge strane znamo za tri medalje s likovima članova furlanske obitelji Frangipane. Jednu od njih, s portretom Paracleta Frangipane (*c.1530-†1599) Valentino Ostermann spominje kao zagubljenu. On ujedno daje i njen opis. Na licu se nalazio natpis PARACLITVS. FRANGIP(anis). MVS(arum). DEC(us). i po-

²⁴ J. d'Eschavannes, *Armorial universel précédé d'un traité complet de la science du Blason et suivi d'un supplément*, Paris, 1844, s.v. Frangipani.

²⁵ C. Eubel – G. van Gulix – L. Schmitz-Kallenberg, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi sive summorum pontificum S.R.E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series...*, III, Monasterium, 1923, p. 145.

²⁶ N. dj., IV, pp. 343, 327.

²⁷ N. dj., pp. 327, 343.

²⁸ N. dj., pp. 327, 343.

prsjе, en face. Na naličju se mogla vidjeti gora Parnas s Pegazom i ženskim likom koji kročio s lirom u rukama.²⁹ Tu istu medalju opisuje Piero Voltolina u svom monumentalnom korpusu mletačkih medalja u tri o-mašna sveska i misli, što je plauzibilno, da je riječ o restitucijskoj medalji iz 17. st.³⁰

Ostermann je također objelodanio kratke biografske podatke o Paraklitu Frangipane. Otac mu bijaše Giovanni Battista Frangipane, a kršten je kao Federico. Pisao je pjesme, neke od kojih su objavljene u Udinama kod Natolinija 1594. god. Također je bio pravnikom i zastupao je svoj rodni kraj pri Mletačkoj republici. Kad se zaredio, uzeo ga je za svog tajnika u crkvenoj povijesti poznati kardinal Marcus Sitticus Altemps (*1544-†Rim, 15.II.1595)³¹.

Potonji je bio sin grofa Wolfganga Dietricha od Hohenembsa (†1536), rodом iz Švapske, i njegove žene Klare Medici, jedne od sestara Giovannija Angela de' Medici, kasnijeg pape Pija IV (1559-1566). Marcus Sitticus je postavljen za biskupa Cassiana u Kalabriji (sufraganska dijeceza Reggio) dana 29. svibnja 1560,³² no ubrzo je premješten u biskupiju Constanza (sufraganska dijeceza Mainz) dana 24. listopada 1561,³³ a 12. siječnja 1562. ga je papa Pio IV imenovao svojim šestim legatom u vrijeme trećeg razdoblja zasijedanja crkvenog sabora u Trentu (Tridentinski koncil).³⁴ Kardinalom-đakonom Bazilike sv. dvanaest Apostola postavljen je 10. ožujka 1561, potom *tituli S. Georgii ad Veleris Aurei* (15. svibnja 1565), nakon toga *tituli S. Mariae Angelorum* (3. listopada 1577.), pa *tituli S. Petri ad Vinculis* (3. listopada 1578.), *ad S. Clemente* (17. srpnja 1579.), a na koncu crkve sv. Marije u Trastevere.³⁵ Prije no što se zaredio, Marcus Sitticus, je neko vrijeme bio vojnik, a imao je jednog sina, preko kojega je nastala talijanska grana te obitelji koja se nazivala Altemps (comes de Alta Ems, Altaemps). Njihov je grb bio slijedeći: »*Parti; au 1 d'azur, à un bouc rampant d'or; au 2 de gueules à trois aigles d'argent couronnés, becquées et membrées d'or*«. ³⁶ Postojao je još jedan drugi Marcus Sitticus Hohenembs, nadbiskup salzburški (*1574 – nadbiskup od 18. ožujka 1612-†12. ožujka 1619), što je neke autore zavelo te su obojicu spojili u jednu osobu k tomu još i s krivim prezimenom: u grofa Marka Sittika Attemsa, nadbiskupa salzburškog,³⁷ što je bilo uzrokom ne male konfuzije.

Kao što je već napomenuto, Frangipane je bio jedan od papinskih zastupnika na Tridentinskom koncilu, gdje je na jednoj javnoj sjednici u ime kardinala pročitao zapaženi govor na latinskom jeziku.³⁸ Slične biografske podatke navodi i P. Voltolina.³⁹

Kad je 1844. i 1845. god. ponuđena na prodaju velika i značajna numizmatička zbirka poznatog austrijskog sakupljača Leopolda Welzla von Wellenheim,⁴⁰ nekolicina hrvatskih rodoljuba, na čelu s barunom Metelom Ožegovićem, poduzela su sabirnu akciju kako bi se za zbirku Narodnog muzeja u Zagrebu otkupilo što više zanimljivog numizmatičkog materijala. Osim baruna Ožegovića najnesebičniji prinosnici bili su zagrebački biskup Juraj Haulik, grof Franjo Drašković, Mirko Ožegović, biskup senjski, srpski kneževi Miloš i Mihailo Obrenović kao i drugi, te je skupljena pozamašna svota od 1850 guldena (forinti) i 2 dukata. Dražba zbirke Welzl održana je u Beču (»*Stadt, Mülkerhof Nr. 105, Stiege Nr. 9 im 1. Stocke.*«) dana 7. siječnja 1846.

Među otkupljenim medaljama jedna nas na ovome mjestu osobito zanima. U katalogu je opisana na slijedeći način: »13683 *Frangipanis Cornelius. Einseitiges ovales Medaillon von Bronze. Brustb. von vorn mir Ober- und Unterbarte, in geblümtem Kleide, mit Umschrift wie anfangs. G. 34/28. Schön u(nd). s(ehr). g(ut). e(rhalten).* RR«. ⁴¹ Kao što saznajemo iz bilješke unesene olovkom u dražbenom katalogu, ta je medalja kupljena za 4 forinte.

Ta jednostrana ovalna brončana medalja predstavlja Klaudija Kornelija Frangipane (*1553-†1643),⁴² pripadnika furlanske kuće. Natpis, na istaknutom okviru

²⁹ V. Ostermann, »*Numismatica Friulana. Le medaglie.* Lettura pubblica all'Accademia di Udine la sera venerdì 8 agosto 1879 del socio Prof Valentino Ostermann«, *Giornale di Udine, Udine, 1879*, p.15.

³⁰ P. Voltolina, *La storia di Venezia attraverso le medaglie*, Venezia-Mestre, 1998, vol. II, pp. 360-361, No. 1163.

³¹ Budaii, n. dj., I, p.120; II, p. 689.

³² C. Eubel – G. van Gulix – L. Schmitz-Kallenberg, n. dj., III, p.156.

³³ N. dj., p. 176.

³⁴ *Wetzer und Welte's Kirchenlexicon oder Encyclopädie der katholischen Theologie und ihrer Hülfswissenschaften*, Vol. 11, Freiburg im Breisgau, 1899, pp. 2087, 2090, 2094.

³⁵ C. Eubel – G. van Gulix – L. Schmitz-Kallenberg, n. dj., III, p.38.

³⁶ J. d'Eschavannes, n. dj., s.v. Altemps.

³⁷ V. Ostermann, op. cit. 1879, p.15; Voltolina, op. cit. 1998, p. 361.

³⁸ V. Ostermann, op. cit. 1879, p.15: »*Mancan pure quelle del Veronese Alessandro Parentim canonico udinese, ... e di Paraclito Frangipane da Castello dei consorti di Tarcento. Nacque circa il 1530 da Giovanni Battista Frangipane e gli fu imposto il nome di Federico. Fu scrittore di poesie, alcune delle quali stampate in Udine dal Natolini nel 1594, fu giureconsulto ed ambasciatore della Patria presso la Repubblica Veneta, poscia abbracciò lo stato ecclesiastico, fu segretario del cardinale Marco Sittico conte d'Attemps, nipote di Pio IV° vescovo di Salisburgo ed uno dei legati papali al Concilio di Trento, ove il Frangipane lesse in una seduta pubblica un'orazione latina, da lui composta, in nome del cardinale. Fu poscia preposito di S. Pietro in Cargna, indi si fece monaco Agostiniano, e morì nel convento di Porcia nel 1599.*

La medaglia in bronzo porta al diritto: PARACLITVS. FRANGIP. MVS. DEC. Busto di fronte; rovescio: il monte Parnaso col Pegaso, e donna che cammina con una

glasi: *CORNELIVS – FRANGIPANIS. Poprsje je skoro en face, malo okrenuto nadesno, gologlavo, s kratkom kovrčavom kosom, s brcima i bradom, odjeveno u izvezeni haljetak s ovratnikom.⁴³ Izrada je vrlo dobra, a izlivena je medalja još naknadno iscizelirana, osobito kosa, oči, brada i odjeća, te majstorski patinirana. U dvorcu Joannis (Udine) čuva se bakrorez s prikazom iste medalje.

Pok. Dr. Karl Schulz, stručnjak Bečkog numizmatičkog kabineta, upozorio je na još jedan srebrni primjerak medalje Klaudija Kornelija Frangipane, koji se pojavio na dražbi zbirke Wilmersdördder 1909. god.: 18122 *Frangipani, Cornelius. 1523-1630. Ovale einseit.(ige) Silbermedaille. *CORNELIVS FRANGIPANIS·B(rust)b(il)d. v.(on) vorn im reich geblünten Gewand. Ovale Gussmedaille von sehr erhabener Arbeit, prachtvoller Ciselirung, wohl etwas später entstanden. Wellenh.(eim) 13683 in Bronze (RR9. 74x60 Mm. 111 1/2 Gr. Von trefflicher Erhaltung.*⁴⁴ JOŠ JE JEDAN BRONČANI PRIMJERAK PONUĐEN NA AUKCIJI ZBIRKE HORSKY 1911. GOD.: 7283 *Frangipani, Corn.(elius) Venezianer Jurist, †1630. Bärtiges Brustb.(ild) v.(on) vorn.(e) Well.(enheim) 13683. Einseit.(iger) ovaler Br.(onze)-Guss. Mm. 73/59. Schön.*⁴⁵ Prema saopćenju Dra. Schulza, u Bečkom se kabinetu nalazi jedna galvanoplastična kopija spomenute medalje, koja je u sastav zbirke ušla u okviru

zbirke Wurzbach (br. 2.206), a koja bi mogla biti kopija onog primjerka iz zbirke Horsky, ili pak ta ista medalja, koju su u katalogu opisali kao da je od lijevane bronce.

Katalog zbirke Welzl von Wellenheim sadržavao je i opis još jedne medalje s portretom ličnosti, koja bi prema opisu morala pripadati istoj obitelji: »13684 *Frangipani (Napoleon, Cardinal, †1294). Einseitiges Medaillon v(on). Bronze. Umschr. NAPOLEO·CARD·URS·TIT·S·ANDRI·ITAL·LE. Brustb.(ild) von der rechten Seite, unten 1288. Moreri III. p. 120. G. 234. S.g.e. RR.*«⁴⁶

Ta se medalja ne nalazi među onima otkupljenima za zagrebačku zbirku na dražbi. Kako se može suditi po natpisu, bila je to restitucijska medalja s likom kardinala Napoleona Orsinija, a nikako nekog od rimske kuće Frangipane. Istini za volju u 13. st. je postojao jedan kardinal Frangipani, imenom Latin, dominikanac, biskup Ostije: »*Latinus Frangipani seu Malabranca O.Praed., mag. theol., nepos = ep. Ostien. (subscr. 1285 Sept. 17 - 1291 Sept. 22) †1294 Aug. 10 al. Jul. 19*«, imenovan kardinalom od pape Nikole III. dana 12. ožujka 1278.⁴⁷

lira sotto il braccio.“

³⁹ P. Voltolina, op. cit. 1998, pp. 360-361.

⁴⁰ *Catalogue de la grande collection de monnaies et médailles de Mr. Léopold Welzl de Wellenheim, conseiller aulique imp. et roy. et membre de plusieurs sociétés savantes, Volume I. contenant les médailles antiques, grecques et romaines (Vienne, 1844); Verzeichniss der Münz- und Medaillen-Sammlung des kaiserl. königl. Hofrathes und Mitgliedes mehrerer gelehrten Gesellschaften, Herr Leopold Welzl von Wellenheim...*, Vol. II, 1, Wien, 1844; Vol. II, 2, Wien, 1845.

⁴¹ *Verzeichniss der Münz- und Medaillen-Sammlung des kaiserl. königl. Hofrathes und Mitgliedes mehrerer gelehrten Gesellschaften, Herr Leopold Welzl von Wellenheim...*, Vol. II, 2, Wien, 1845, p.666, No. 13683.

⁴² V. Spreti, *Enciclopedia storico-nobiliare italiana*, Vol. III (Milan, 1931), p. 267.

⁴³ Arheološki muzej u Zagrebu, numizmatička zbirka, inv. br. E32079. Dim.: 61x75mm. Tež.: 125,47g.

⁴⁴ *Max Ritter von Wilmersdörffer'sche Münzen- und Medaillen-Sammlung. Fünfte Serie: Oesterreich-Ungarn. Italien.- Portugal. Grossbritannien und Irland. Joseph Hamburger, Frankfurt am Main, 1909, p.201, no. 18122.*

⁴⁵ S. Horsky, *Münzen und Medaillen der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie, II. Theil. Münzen und Medaillen der geistlichen u. weltlichen Fürsten u. Herren, der Städte u. Privatpersonen. -Polen, Italien u. A. Adolph Hess Nachfolger, Frankfurt am Main, 1911, p.180, No. königl. Hofrathes und Mitgliedes mehrerer gelehrten Gesellschaften, Herr Leopold Welzl von Wellenheim...*, Vol. II, 2, Wien, 1845, p.666, No. 13684.

⁴⁷ Buddai, n. dj., II. Leipzig, 1722, p. 297; C. Eubel, *Hierarchia catholica medii aevi sive Summorum Pontificum, S.R.E. Cardinalium, Ecclesiarum Antistitum series ab anno 1198 usque ab annum 1431 perducta e documentis Tabularii praesertim Vaticani collecta, digesta, edita per...*, Monasterii, 1913, p. 9.

Zahvala

Pisci bi i na ovome mjestu želio zahvaliti svima koji su pomogli pri sastavljanju ovoga teksta: Philip Attwood (London), Maurizio Buora (Udine), Bruno Callegher (Padova), Elisabetta Chino (Padova), Karl Schulz (Beč), Roberta Parise (Padova) te Sonja Wild Bičanić (Zagreb).

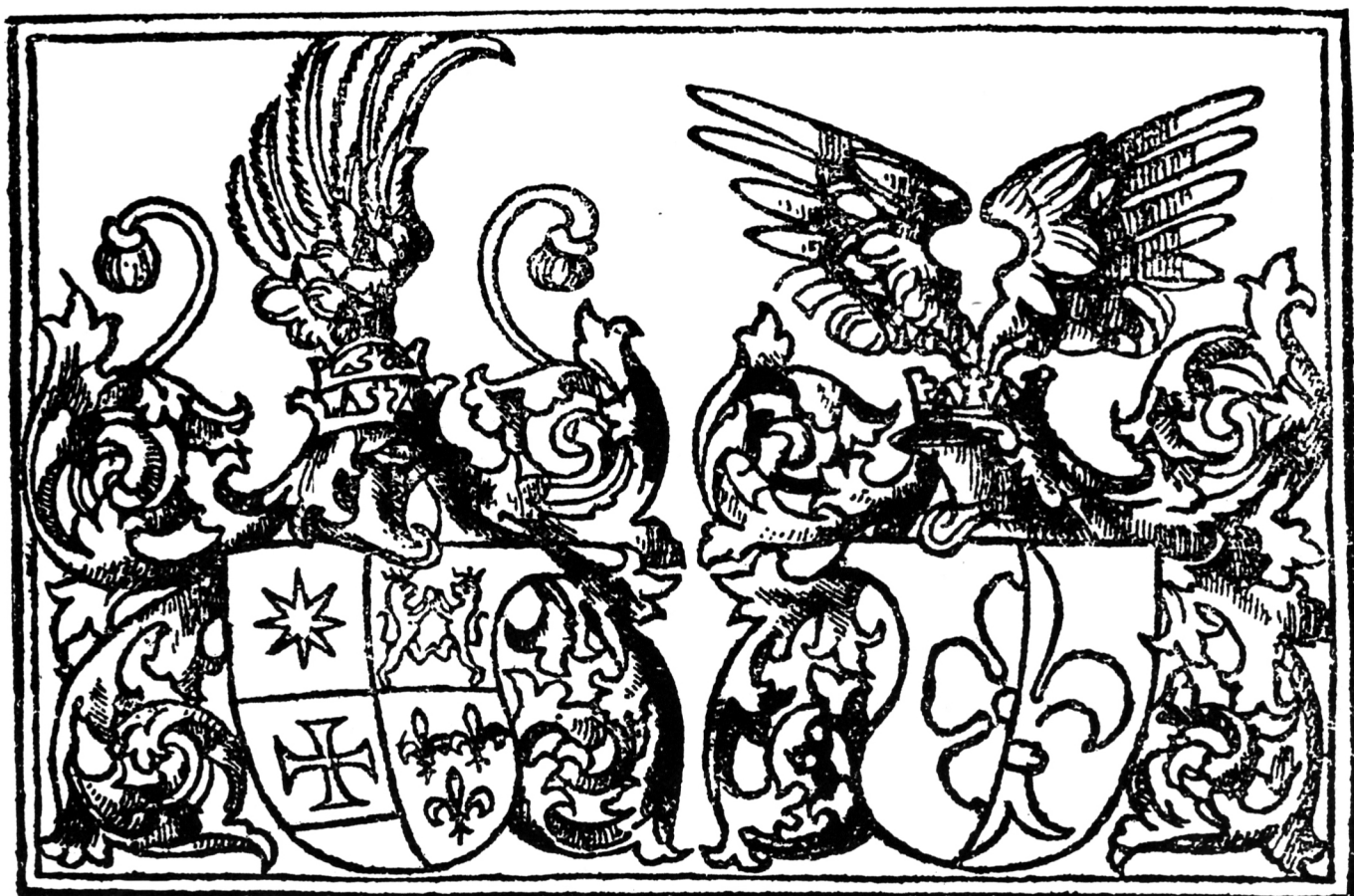
Odabrana biografija

- G.G. Capodagli, *Udine illustrata*, Udine, 1665, s.v. »Frangipane«.
 F. Coglevina, *Franz Josef I*, Vienna, 1875.
 E. Del Torso, *Enciclopedia Storico Nobiliare Italiana*, Milan, 1935, s.v. »Frangipane«.
 J. d'Eschavannes, *Armorial universel précédé d'un traité complet de la science du Blason et suivi d'un supplément*, Paris, 1844.
 F. Di Stasio – D. Minelli, *I santi patroni di Ariano Irpino e le Sante Spine*, Ariano Irpino, 1982.
 C. Eubel – G. van Gulix – L. Schmitz-Kallenberg, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi sive summorum pontificum S.R.E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series...*, III, Monasterium, 1923, IV Monasterium, 1935.
 D. Farella, *Di Cristo e della Chiesa più nel cuore*, Gravina, 1978.
 P. Fedele, *Sull'origine dei Frangipane*, Roma, 1910.
 D. Frangipane, »L'archivio Frangipane«, Atti dell'Accademia di scienze, lettere e arti di Udine, Udine, 1973-75, Ser. VIII, Vol. 1.
 D. Frangipane, »I Frangipane a Tarcento«, Tarcento e valladis de Tor, Udine, 1996.
 L. Frangipane, *Genealogia dei Frangipane, signori di Castello e Tarcento, dal 1186-1891*, Udine, 1891.
 L. Frangipane, »Notizie sugli antichi Signori di Caporiacco-Tarcento-Castel Porpetto-Villalta-Urusbergo e Duino«, Pagine Friulane, Udine, 1899.
 P. Gaspari, *Terra patrizia*, Udine, 1993, pp. 219-220, 225-226.
 V. Klaić, *Krčki knezovi Frankapani*, I, Zagreb, 1901.
 G. Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, vol. III, Venezia, 1840.
 V. Ostermann, »Numismatica Friulana. Le medaglie. Lettura pubblica all'Accademia di Udine la sera venerdì 8 agosto 1879 del socio Prof Valentino Ostermann«, Giornale di Udine, Udine 1879.
 G. F. Palladio, *Historie della provincia del Friuli*, Udine, 1660, pp. 325-326.
 C. Pasconi, *Triumphus Coronatae Reginae Tersactensis...*, Venezia, 1731.
 C. Pasconi, *Historicus progressus Mariani Triumphii et Frangipanae Aniciae Prosapiae...*, Venezia, 1744.
 A. Pierottet, »Giacomina dei sette Soli«, *Rassegna Nazionale* (1905), XVII, Vol. 145, No. 9.
 PII II, Pont. Max., *Commentarii, Romae*, 1584, Lib. III, f. 115.
 B. Pucci, *Genealogia degli Illustrissimi signori Frangipani...*, Venezia, 1621.

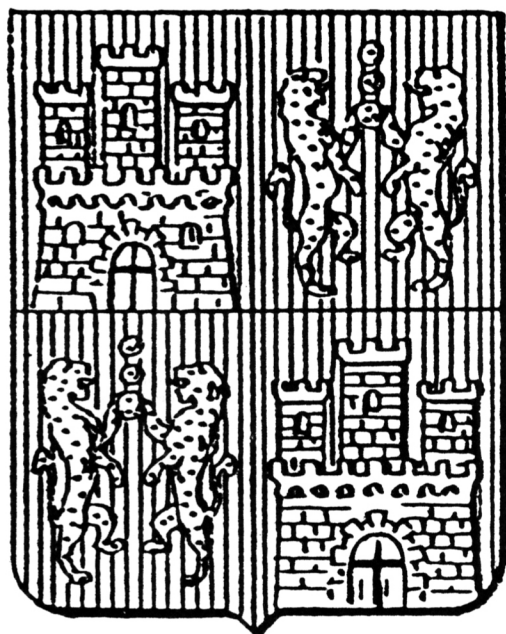
- F. Sabbadini, *La famiglia e le torri dei Frangipani in Roma*, Roma, 1907.
 V. Spreti et alii, *Enciclopedia storico-nobiliare italiana*, Vol. III, Milano, 1931, pp. 265-268).
 M. Stella, »La Dama dei Sette Soli«, *Lettura, Corriere della Sera*, XXVI, No. 10.
 L. Thallóczy - S. Barábas, *Codex diplomaticus comitum de Frangepanibus* (Budapest, 1910), Vol.1.

ARHIV OBITELJI FRANGIPANE, JOANNIS (UDINE, ITALIJA)

- Archivio di Roma*, 1781, Vol. IV.
 Autori vari che parlano dei Frangipane-Miscellanea, kutija.
 Miscellanea (plura de frangipanibus di Veglia), jedan svezak (16 st.).
 G. Cheisel, *Tavole Genealogiche della famiglia Frangipani di Roma, Regno di Napoli, Croazia e Friuli* (18 st.).
 G. P. Crescenzi, *Della famiglia Frangipani*.
 D. B. Faventini, *Raccolte antichissime storiche attinenti alla Nobilissima famiglia Frangipane, etc.*
 C. T. Frangipane di Mirabello, *De Frangipanibus illiricis eorumque consanguineis, Commentarium* (Rome, 1870) (vlastoručni prijepis L. Frangipane, 1902).
 L. Frangipane, *Manoscritti sui Frangipani conti di Veglia*, jedan svezak.
 L. Frangipane, *Regesti riguardanti i Frangipani del Friuli*, jedan svezak.
 L. Frangipane, *Genealogia istoriata dei Frangipane di Castello e Tarcento*, dvije kutije.
Investiture et altre scritture attinenti all'isola di Veglia e sui governo. Posseduta già dai Frangipani, kodeks iz 16 st.
 Lettere Frangipane, Vol. I., godine 1354 and 1609; Vol. II., the year 1665; Vol. III., godina 1680.
 Nicoletti, Leonetti, Zazzera, Liruti, Porcia, Bini, Maniago, *Scritti diversi sulla storia della casa*, jedan svezak.
 Parchments, Vol. IV, No. 500.
 O. Panvinio, *De Gente Fregepania* (stara kopija izvornika u Vatikanskoj knjižnici u Rimu)
 Testamenti e donazioni, Vol. II., godine 1638 and 1654.
 Miscellanea, Vol. III, the year 1332.
 L. Trebiani, *Processo dell'antichità e nobiltà della famiglia Frangipani di Roma fatto per ordine della Maestà Cristianissima di Lodovico XIII Re di Francia etc...* (suvremeni prijepis izvornika poslatog u Francusku 1632. god.).

2. Grb furlanske obitelji Frangipane
/Coat of arms of the Friulan Frangipane/

Napomena: Medalje su reproducirane u originalnoj veličini i povećane

Lijevo

1. Grbovi Krste Frankapana i žene mu Apolonije Lang, Frankapanski brevijar, Mleci, 1518.

/Coats of arms of Christopher Frangipane and his wife Apollonia Lang, The Frangipane breviary, Venice, 1518./

3. Medalja Ottavija Frangipane, Kunsthistorisches Museum, Beč (bronca, 38,5x45 mm)

/The Ottavio Frangipane medal, Kunsthistorisches Museum, Vienna/ (bronze, 38,5x45 mm)

4. Medalja Kornelija Frangipane, Arheološki muzej, Zagreb (bronca, 61x75 mm)
/The Cornelio Frangipane medal, Zagreb Archaeological Museum/ (bronze, 61x75 mm)

Ivan Mirnik
The medals of the Frangipane

The Frangipane were divided into three eminent families. One of these families was centred in Rome, Lazio and the Kingdom of Naples, the others were based in Croatia and Friuli. Still, one cannot but discuss them as a unity, as their relations were always close and they considered themselves as kin, due to common origins, which remained undoubted through centuries, almost to our days.

The very first notice to appear in documents known to us dates back to A.D. 1014, mentioning a certain "Leo qui vocatur Fragapane", who acted as witness in an act preserved in the archives of the Farfa Abbey. Which

means that the family already existed in the preceding century. Various annalists, historiographers and scholars have tried to prove that the family descended from the "Gens Anicia". In which sense a genealogy was compiled by Onofrio Panvinio (*1529 †1568) in the sixteenth century, whereas Pietro Fedele made the Frangipane derive from the "de Imperatore".

We find the family in Rome and its vicinity from 1014 to 1654, the year in which Mario, Roman baron and the first Marquess of Nemi died in his palace erected in front of the Palazzo Venezia. Roman barons were a powerful Roman aristocratic class, who dictated laws in the City before the popes were invested with their temporal power.

The count of Krk (Veglia) was in 1118 Doimo and from him derived the dynasty which grew with much magnificence in Croatia, in order to end with the death of Francis Christopher Frankapan of the Tržac line on 30 April 1671.

In 1112 began the Friulan house with Federico di Caporiacco, a family still flourishing. From the start we must declare that Doimo and his offspring called themselves for a certain period only "Counts of Krk (Veglia)" and later on also of "Senj (Segna), Modruš (Modrusia) and Trsat (Tersatto)", while the descendants of Federico in Friuli were called "of Caporiacco" or only "of Castello" and were known by this name in the Middle Ages.

It was only much later, in the fifteenth century that both the Counts of Krk and the Lords of Castello officially used the second name Frangipane and for a brief period they used it while keeping the preceding name as predicates. In the Middle Ages it was usual to use the name of the possession or possessions, a habit still alive, particularly in some parts of Italy.

Thanks to the kind communication of the late Dr. Karl Schulz of the Viennese Coin Cabinet (Kunsthistorisches Museum) there is one Frangipane medal depicting a member of the Roman family in Vienna. It shows Ottavio Frangipane (d. 24. July 1612), archbishop of Taranto and apostolic nuncio. Ottavio (Octavius Mirtus, Mirtheus) Mirto-Frangipane), beginning his ecclesiastic career as apostolic referendary, was at first bishop of Caiazzo (diocese suffragan to Capua) in south Italy (from 19th November 1572), and then of Tricarico in the same area (from 9th March 1592), in order to be elected to the see of Taranto on 20th June 1605. He also served as apostolic nuncio ("Nuntius apostolicus at tractum Rheni") in Cologne (12th June 1587-20th April 1596) and in Flanders ("nuntius in Belgio", 20th April 1596-12th June 1606).

The oval - 38.5 x 45 mm - medal is of cast bronze and two sided. On the obverse one reads OCTAVIVS* ARCHIEP* TARANTIN* NVNTI APLI (Octavius Archiepiscopus Tarantinus Nuntius Apostolicus). Ottavio is depicted as turned to the right, with pointed beard and a moustache, a biretta on his head, with a hood and collar, all in a frame of decorative beading. The reverse gives an interesting version of the already known coat of arms of the Roman family. The shield, surmounted by a cardinal's (Roman) hat with twelve tassels, is divided per cross (into four quarters), Nos.1 and 4. bearing the family's usual crest; whilst Nos. 2. and 3. contain a tree. This is most probably an oak, which was an element of the coat of arms of Pope Innocent IX. (Giovanni Antonio Facchinetti of Bologna). Perhaps the pope, during his short reign of two months and one day in 1591, allowed Ottavio to use it in his crest for merits unknown to us. Around this is the bishop's motto: ·FORTITER· ET· SVAVITER· 1606· (Vigorously and sweetly), also surrounded by beading.

It does not seem that there were any medals with portraits of the Croatian Frankapan family, or, which is more probable, they have not survived.

On the other hand we know of three medals depicting members of the Friulan Frangipane, two of which survive. One of them, bearing the portrait of Paracleto Frangipane (b.c.1530 - d.1599) was mentioned as lost by Valentino Ostermann. He also gives its description: on the obverse there is the legend PARACLITVS. FRANGIP(anis). MVS(arum). DEC(us)., and the bust is facing. On the reverse there was Mount Parnassus with Pegasus and a female figure, walking, holding a lyre under her arm. The same medal figures in the monumental corpus of Venetian medals by Piero Voltolina, who considers it as restitutional medal of the 17th century.

In addition Ostermann published biographical data of Paraclito Frangipane. His father was Giovanni Battista Frangipane and baptized Federico. He wrote poetry, some of which was published in Udine by Natolini in 1594. He was also a lawyer and represented his homeland with the Republic of Venice. He was ordained, and became the secretary of Cardinal Marcus Sitticus Altemps (b. 1544 - d. Rome, 15th February 1595).

The latter was the son of Count Wolfgang Dietrich Hohenembs (d.1536) from Swabia and his consort Clara Medici, a sister of Giovanni Angelo de Medici, later Pope Pius IV (1559-1566). Marcus Sitticus was elected

Bishop of Cassiano (diocese suffragan to Reggio) in Calabria on 29th May 1560, but soon he became Bishop of Constanz (suffragan to Mainz) on 24th October 1561, and was nominated by Pope Pius IV his sixth legate during the third Period of the Council of Trento (the Tridentine Council) on 12 January 1562. He was made cardinal deacon of the Holy 12 Apostles on 10th March 1561, then Tituli S. Georgii ad Veleris Aurei (15th May 1565), then tituli S. Mariae Angelorum (3th October 1577), then tituli S. Petri ad Vinculis (3rd October 1578), ad S. Clemente (17th July 1579) and finally of the church of St. Mary in Trastevere. Before being ordained, Marcus Sitticus, following a military career, had a son and thus founded the Italian branch of this family which was called Altemps (comes de Alta Ems, Altaemps) and had the following coat of arms: "Parti; au 1 d'azur, à un bouc rampant d'or; au 2 de gueules à trois aigles d'argent couronnées, becquées et membrées d'or". There was another Marcus Sitticus Hohenembs, Archbishop of Salzburg (b.1574 - Archbishop 18 March 1612 - d.12. March 1619), which induced some authors to melt both into one person: Count Marcus Sitticus Attems, Bishop of Salzburg, causing some confusion.

Frangipane was one of the papal representatives at the Tridentine council where, on behalf of the cardinal, he read a speech in Latin at a public session. Similar biographical data were also given by P. Voltolina.

When in 1844 and 1845 the considerable numismatic collection of Leopold Welzl von Wellenheim was offered for sale, several Croatian patriots, headed by Baron Metel Ožegović, started an action to purchase as much interesting numismatic material for the National Museum in Zagreb as possible. Besides Baron Ožegović the most unselfish contributors were the Zagreb Bishop Juraj Haulik, Count Franjo Drašković, Mirko Ožegović, Bishop of Senj, the Serbian Princes Miloš and Mihailo Obrenović and others, who collected 1850 florins and 2 ducats.

Among the medals acquired there is one of particular interest. As the catalogue says: "13683 Frangipanis Cornelius. Einseitiges ovales Medaillon von Bronze. Brustb. von vorn mir Ober- und Unterbarte, in geblümtem Kleide, mit Umschrift wie anfangs. G. 34/28. Schön u(nd). s(ehr). g(ut). e(rhalten). RR". As witnessed by the entry in pencil on the margin this medal was bought for the museum for 4 florins.

This one-sided oval bronze medal represents Claudio Cornelio Frangipane (b.1553 - d.1643), of the Friulan Frangipane family. On the obverse, on an uplifted border one reads: * CORNELIVS - FRANGIPANIS. The almost facing bust is bare-headed, with short wavy hair and a moustache and beard, dressed in an embroidered coat with a collar, turned to the right. The workmanship is very good, the cast medal was subsequently finely cisellated, especially the hair, the eyes, the beard and the dress. There is an engraving of the same medal at the Joannis Castle (nr. Udine, Italy).

Dr Karl Schulz of the Viennese coin cabinet has kindly pointed out that a silver specimen of the medal of Claudio Cornelio Frangipane also turned up at the sale of the Wilmersdördder collection in 1909: 18122 Frangipani, Cornelius. 1523-1630. Ovale einseit. Silbermedaille. *CORNELIVS FRANGIPANIS· Bbd. v. vorn im reich geblümten Gewand. Ovale Gussmedaille von sehr erhabener Arbeit, prachtvoller Ciselirung, wohl etwas später entstanden. Wellenh. 13683 in Bronze (RR9. 74x60 Mm. 111 1/2 Gr. Von trefflicher Erhaltung. Another bronze specimen was offered on sale in the Horsky collection in 1911: 7283 Frangipani, Corn. Venezianer Jurist, †1630. Bärtiges Brustb. v. vorn. Well. 13683. Einseit. ovaler Br.-Guss. Mm. 73/59. Schön. According to Dr. Schulz's communication, in the Viennese cabinet there is a galvanoplastic copy of this medal, which arrived there in the Wurzbach collection (No. 2.206), which might be a copy of the specimen from the Horsky collection, or even the same medal, which was put into the auction catalogue under cast bronze.

The Welzl von Wellenheim catalogue contained another medal, for which it claimed that it also belonged to the same family: "13684 Frangipani (Napoleon, Cardinal, †1294). Einseitiges Medaillon v(on). Bronze. Umschr. NAPOLEO·CARD·URS·TIT·S·ANDRI·ITAL·LE. Brustb. von der rechten Seite, unten 1288. Moreri III. p. 120. G. 234. S.g.e. RR."

This medal was not among the coins and medals acquired for Zagreb at the Welzl sale, held in Vienna ("Stadt, Mülkerhof Nr.105, Stiege Nr .9 im 1. Stocke.") on 7 January 1846. Judging from the legend, this must have been a historical medal depicting Cardinal Napoleone Orsini and not a member of any of the Frangipane families. In fact there was a cardinal Frangipani, Latinus with his first name, a Dominican monk, Bishop of Ostia: "Latinus Frangipani seu Malabranca O.Praed., mag. theol., nepos = ep. Ostien. (subscr. 1285 Sept. 17 - 1291 Sept. 22) †1294 Aug. 10 al. Jul. 19", created cardinal by Pope Nicolas III on 12 March 1278.